

การร่วมลงทุน (Venture Capital) กับการ Write-off ทางบัญชี

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการร่วมลงทุน (Venture Capital) มากขึ้น เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนากิจการอุตสาหกรรมและส่งเสริมการลงทุนในภาคเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนของการตัดจำหน่าย (write-off) เงินลงทุนที่สูญ (Capital Loss) ของธุรกิจเงินร่วมลงทุน พบว่าปัจจุบันยังไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากรัฐยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจนดังเช่นหลักเกณฑ์การ write-off ของธุรกิจภาคเอกชน ซึ่งได้มีกฎกระทรวงฉบับที่ 136 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ อย่างชัดเจนภายใต้เงื่อนไขการคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ตรี ดังนั้นการศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรการจูงใจด้านภาษีเพื่อสนับสนุนธุรกิจร่วมลงทุนสำหรับประเทศไทยจึงนับเป็นความท้าทายของการพัฒนาวิธปฏิบัติทางการบัญชี บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาวิจัยมาตรการภาษีสนับสนุนธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) ของประเทศต่างๆ ซึ่งได้มีเสนอต่อกระทรวงการคลัง ผ่านคณะอนุกรรมการการศึกษารายการเทคโนโลยี ของคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสารสนเทศ สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ (สนช.)

จากการศึกษาประสบการณ์ประเทศต่างๆ พบว่า มาตรการของประเทศไทยในการยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินปันผลและกำไรส่วนเกินทุน (Capital gains) จากการลงทุนของนักลงทุนใน VCs และการยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินปันผลและกำไรส่วนเกินทุน (Capital gains) สำหรับบริษัทเงินร่วมลงทุน (VCs) ที่ลงทุนในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small- and Medium-Sized Enterprises: SMEs) เป็นมาตรการพื้นฐานที่หลายประเทศต่างๆ ก็ดำเนินการในแนวนี้นี้ แต่ประเทศไทยยังขาดมาตรการรองรับความเสี่ยงในกรณีที่มีการลงทุนล้มเหลว ดังเช่นมาตรการของสหราชอาณาจักรที่ยกเว้นภาษีเงินได้แก่นักลงทุนและ VCs ในกรณีที่เกิด capital losses และมาตรการเครดิตภาษีสำหรับนักลงทุน เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนใน VCs

VC กับมาตรการทางภาษีในการ Write-off เงินลงทุน

การตัดจำหน่าย (Write-off) บัญชีเงินลงทุนกรณีที่มีการลงทุนไม่ประสบความสำเร็จ เป็นกระบวนการแปลงมูลค่าของสินทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายหรือผลขาดทุน โดยบันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน ซึ่งมีผลทำให้มูลค่าทรัพย์สินและกำไรลดลง ทั้งนี้ภาครัฐควรพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยอนุญาตให้หักรายจ่าย (Capital Loss) ไปลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้มีการลงทุนใน VCs ระยะเริ่มต้นเพิ่มมากขึ้น

แนวปฏิบัติที่พบในต่างประเทศกรณีเกิด Capital Loss มีทั้งการร่วมรับภาระผลขาดทุน (Loss sharing) ระหว่าง VCs และภาครัฐ หรือการขอเงินชดเชยคืนทั้งจำนวน ตัวอย่างเช่น กรณี Technologie- Beteiligungs-Gesellschaft mbH der Deutschen Ausgleichsbank (tbG) ภายใต้การบริหารของ Deutsche Ausgleichsbank

ประเทศเยอรมนี ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการร่วมลงทุนแก่ธุรกิจ SMEs ในการพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ กรณีเงินลงทุนที่สนับสนุนเป็นสูญเสีย tbG จะรับภาระค่าใช้จ่ายเงินลงทุนที่สูญเสีย (Loss sharing) ในอัตราร้อยละ 5 และกระทรวงเศรษฐกิจ (BMWA) รับผิดชอบเงินที่สูญเสียส่วนที่เหลือคือร้อยละ 95 เป็นต้น ทั้งนี้ อัตราส่วนดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ หากภาครัฐจำเป็นต้องกระตุ้นให้เกิด VCs ในภาวะที่เศรษฐกิจซบเซา กระทรวงเศรษฐกิจจะยอมรับภาระค่าใช้จ่าย Capital Loss ในอัตราส่วนที่สูงขึ้นเพื่อเร่งให้เกิดการลงทุนผ่าน VCs รัฐบาลจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กรณีประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐได้มีการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อให้สถาบันการเงินสามารถขอเงินชดเชยกรณีเงินที่ให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการหรือสนับสนุนธุรกิจดังกล่าวสูญเสีย (Capital loss) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ Japan Finance Corporation for Small and Medium Enterprise (JASME) ซึ่งถือหุ้นโดยรัฐบาลญี่ปุ่น 100% และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นเงินช่วยเหลือ (Subsidies) ทุกปีที่มีผลขาดทุน ซึ่งให้ทันทีในต้นปีงบประมาณถัดไป โดยจำนวนเงินที่ช่วยเหลือเท่ากับจำนวนเงินที่ขาดทุน ทำให้ JASME ดำเนินงานโดยไม่ต้องพะวงถึงผลขาดทุนที่ส่งผลกระทบต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

แนวปฏิบัติของต่างประเทศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การตัดจำหน่ายเงินลงทุน โดยส่วนใหญ่อาศัยหลักการ Basel II Ratings (โดย Basel Committee on Banking Commission) ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์การ Write-off สำหรับธุรกิจ VCs ดังนี้¹

1. เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ

¹ Association of Chartered Certified Accountants; The UK Venture Capital Trust Schemes, HM Revenue & Customs; “A Law and Finance Analysis of Venture Capital Exits in Emerging Markets”, Cumming and Fleming, The Australian National University.

2. ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ธุรกิจในระยะเริ่มต้น ได้แก่ Seed capital, Start-up และ Early stage โดยกำหนดนิยามเกี่ยวกับระยะเวลาเจริญเติบโตของธุรกิจดังนี้

- **Seed capital** ระยะการทำวิจัย การพัฒนาแนวคิดไปสู่การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จากงานวิจัย
- **Start-up** ระยะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และริเริ่มทำการตลาดเพื่อนำนวัตกรรมไปสู่เชิงพาณิชย์
- **Early-stage** ระยะความต้องการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต การทำตลาด และการเตรียมความพร้อมของธุรกิจเข้าสู่การจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

อนึ่ง เหตุผลการกำหนดนิยามดังกล่าวเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การสนับสนุนด้วยมาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการ write-off เงินลงทุนที่สูญเสีย เป็นไปเพื่อช่วยเหลือ SMEs ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น เนื่องจากตระหนักว่าผู้ประกอบการ SMEs ในระยะเริ่มต้นมักประสบปัญหาและอุปสรรคด้านการเงิน และมีความเสียเปรียบในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากกว่าธุรกิจในระยะหลัง

3. VCs มีการลงทุนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่นไม่น้อยกว่า 2 ปี

4. มูลค่าการลงทุนในบริษัท VCs ลดลง และ/หรือมูลค่าสนับสนุนเพียงพอที่ทำให้เชื่อว่าการลดลงของมูลค่าเงินลงทุนดังกล่าวไม่เป็นการชั่วคราว

5. มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบริษัท VCs ได้นำเงินไปลงทุนสนับสนุนโครงการเพื่อการพัฒนาวัตกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

6. ไม่เป็นการลงทุนในบริษัทไปเคเรือ บริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกันกับ VCs (Related companies)²

7. มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทที่ไปลงทุน มีมูลค่าต่ำกว่าราคาตามบัญชี จากวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน Market/Book ratio ที่แสดงถึงมูลค่าของธุรกิจ (เปรียบเทียบกับราคาตลาดของหุ้นหน่วยกับราคาตามบัญชี 1 หน่วย)

ในการพิจารณานำเงินอันเป็นภาษีที่ได้จากประชาชนมาสนับสนุนการร่วมลงทุนสำหรับประเทศไทยนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์การจำกัดการเงินลงทุน (100% Tax Write-off) ให้มีความชัดเจน โปร่งใส ทั้งนี้ภาครัฐโดยกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ควรประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การ Write-off เงินลงทุนใน VC กรณีเกิด Capital losses ซึ่งอาจอิงจากหลักเกณฑ์ของต่างประเทศ รวมถึงกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ เป็นการพิจารณาตัดจำหน่ายหนี้สูญเมื่อธุรกิจที่ VCs ภาครัฐได้เข้าร่วมลงทุนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้นั้น ควรมีคณะกรรมการที่เป็นกลางซึ่งเป็นตัวแทนจากหลายฝ่ายทำหน้าที่ตรวจสอบการจำหน่ายหนี้สูญ เพื่อให้เป็นไปตาม

• กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้และเกิดความโปร่งใส

มาตรการทางการเงินเพื่อสนับสนุน VCs

ในการพัฒนาธุรกิจร่วมลงทุนของประเทศไทย แม้ว่ามาตรการทางภาษีจะเป็นปัจจัยสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผ่านกลไก VCs จำเป็นต้องมาตรการทางการเงินเพื่อสนับสนุนธุรกิจ VCs ดังนี้

1. ควรกำหนดบทบาทของ VCs ภาครัฐในการทำหน้าที่ลด Financing gap ที่มีอยู่ในตลาด เนื่องจากเป้าหมายหลักของ VCs ภาคเอกชนมักเป็นการร่วมลงทุนในธุรกิจที่อยู่ในระยะขยายกิจการ (Expansion) ยากที่จะเป็น

² การตีความกรณีปรับหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อใช้กับประเทศไทยควรยึดถือแนวปฏิบัติทางบัญชี ซึ่งมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องได้แก่ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่องงบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 45 เรื่องการบัญชีสำหรับกรลงทุนในบริษัทร่วม

กลไกในการพัฒนาแหล่งเงินทุนสำหรับ SMEs ในระยะเริ่มต้นที่มีความเสี่ยงสูง ภาครัฐโดยกระทรวงการคลังควรส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนที่มีวัตถุประสงค์หลักในการลด Financing gap โดยเน้นการลงทุนในระยะ Seed capital, Start-up ซึ่งเป็นระยะที่ VCs ภาคเอกชนไม่กล้าเสี่ยงลงทุน

2. ควรให้เงินสนับสนุนส่วนหนึ่งแก่ผู้บริหารธุรกิจเงินร่วมลงทุน กรณีเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ VCs การฝึกอบรมดูงาน เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรในธุรกิจเงินร่วมลงทุนซึ่งยังคงขาดแคลนอยู่ในประเทศไทยให้มากยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ VCs สู่ประเทศไทย

3. ควรเพิ่มบทบาทสถาบันการเงินและธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อแก่ SMEs ในระยะเริ่มต้นให้มากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนนโยบายการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการที่มีทรัพย์สินทางปัญญามากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่น ทั้งนี้ธนาคารของรัฐและสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐควรเป็นผู้ริเริ่มในการปล่อยสินเชื่อประเภทดังกล่าว

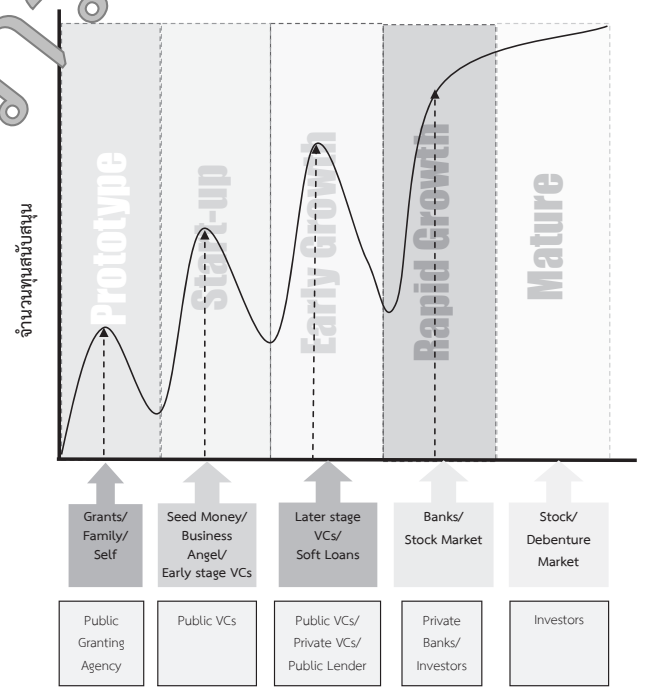
4. ภาครัฐควรเป็นผู้ริเริ่มการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ธุรกิจเทคโนโลยีเพื่อลด Market imperfections สำหรับ VCs ของประเทศไทย โดยอาจพิจารณาแนวทางดำเนินงานที่ประเทศต่างๆ โดยส่วนใหญ่ปฏิบัติ 2 แนวทางหลักได้แก่ โครงการ The Small Business Innovation Research Program (SBIR) ของประเทศสหรัฐอเมริกา และ Small Firm Merit Awards for Research and Technology (SMART) ของประเทศสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม การพิจารณาปรับรูปแบบการดำเนินงานของ US SBIR หรือ UK SMART มาใช้กับประเทศไทย ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและความสอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

5. สถาบันการเงินควรผ่อนผันกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อต่อการร่วมลงทุน เพื่อมิให้เป็นการเข้มงวดเกินไป เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน และผลกำไร

ของบริษัทที่จะเข้าไปร่วมลงทุน นอกจากนี้ควรขยายขอบเขตการยอมรับความเสี่ยงในการร่วมลงทุนให้มากขึ้นอีกทางเป็นอยู่ในปัจจุบัน

6. VCs ภาครัฐควรพิจารณาใช้การสนับสนุนทางการเงินในรูปแบบเงินให้เปล่าก่อนร่วมลงทุน ซึ่งอาจกำหนดเป็นร้อยละของจำนวนเงินงบประมาณทั้งหมดที่จัดสรรเพื่อเป็นกองทุน VC โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือในการจัดทำแผนธุรกิจ แผนการตลาด และการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือกระบวนการผลิตใหม่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของ SMEs และลดความเสี่ยงในการลงทุน

7. ควรยกเลิกหรือผ่อนผันมาตรการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาห้ามขายหุ้น (Silent Period) ที่ลดลง หรือปรับหลักเกณฑ์ให้สามารถทยอยขายหลักทรัพย์ได้ เช่น ไม่เกินร้อยละ 2 ต่อเดือน เป็นต้น เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อราคาซื้อขาย

ภาพที่ 1 แผนแนวทางการสนับสนุนทางการเงินแก่ธุรกิจด้วยระบบเงินร่วมลงทุน (VC)

ภาพที่ 1 แสดงแผนแนวทางการสนับสนุนทางการเงินแก่ธุรกิจด้วยระบบเงินร่วมลงทุน (VC) อนึ่ง ในการส่งเสริมการทำธุรกิจร่วมลงทุนในประเทศไทย ภาครัฐควรเป็นผู้ริเริ่มมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs ทั้งในส่วนของมาตรการทางภาษี มาตรการทางการเงิน การให้ความช่วยเหลือธุรกิจด้านการวางระบบบัญชีเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการ ตลอดจนปรับปรุง ผ่อนผันกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการร่วมทุนได้แก่

1. การพิจารณายกเลิกไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 42 เรื่องการบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน ที่ประกาศโดยสภาวิชาชีพบัญชี จากปัญหาความไม่ชัดเจนในการวัดมูลค่าเงินลงทุน และการรับรู้รายการเงินลงทุนเป็นสินทรัพย์ที่ธุรกิจ VCs ประสบอยู่ อนึ่ง VCs มีลักษณะเฉพาะที่การขายหน่วยลงทุนเป็นการขายอย่างเฉพาะเจาะจงแก่นักลงทุนในวงจำกัด แตกต่างจากการขายหลักทรัพย์แก่นักลงทุนโดยทั่วไป จึงควรมีการพิจารณาร่วมกับสภาวิชาชีพบัญชี เพื่อผ่อนปรนการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าวสำหรับชื่อที่ไม่เหมาะสมกับ VC Fund

2. ควรผ่อนผันข้อกำหนดการจัดตั้งกองทุนร่วมลงทุนเป็นบริษัทจำกัด เนื่องจากก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารจัดการ และการชำระบัญชีกองทุน

3. ภาครัฐควรสนับสนุนการสร้างเครือข่าย Venture Capitalists และสถาบันการเงินทั่วประเทศ เพื่อเพิ่ม supply ของนักลงทุนใน VCs ซึ่งนอกจากจะส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการแล้วยังส่งเสริมการทำหน้าที่เป็น

พี่เลี้ยงในการพัฒนา SMEs ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการใหม่ และช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุน

4. ภาครัฐควรขยายบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจ SMEs โดยเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ทั้งในท้านของเทคโนโลยีการผลิต การศึกษาเชิงตลาด รวมถึงช่วยเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของ VCs

5. ในการบริหาร VCs ภาครัฐ ผู้บริหารควรวางบทบาทของตนในการให้การสนับสนุนทางการเงินและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของ SMEs ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเป็นหุ้นส่วน (Partners) มากกว่าการติดตามทวงถามเงินคืนก่อนระยะเวลากำหนด (Policing) เมื่อเห็นว่าธุรกิจที่ร่วมลงทุนประสบปัญหาในการดำเนินงาน

6. VCs ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมลงทุน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น ด้านการพัฒนา ระบบบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี การเปิดเผยข้อมูลให้ได้อย่างโปร่งใสและมีความโปร่งใส เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

รายงานคณะกรรมการเข้าถึงทุนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจเทคโนโลยี ภายใต้คณะอนุกรรมการจัดการเทคโนโลยีของคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช).

